

mod09 PIJLENSCHEMA BESTEDINGEN

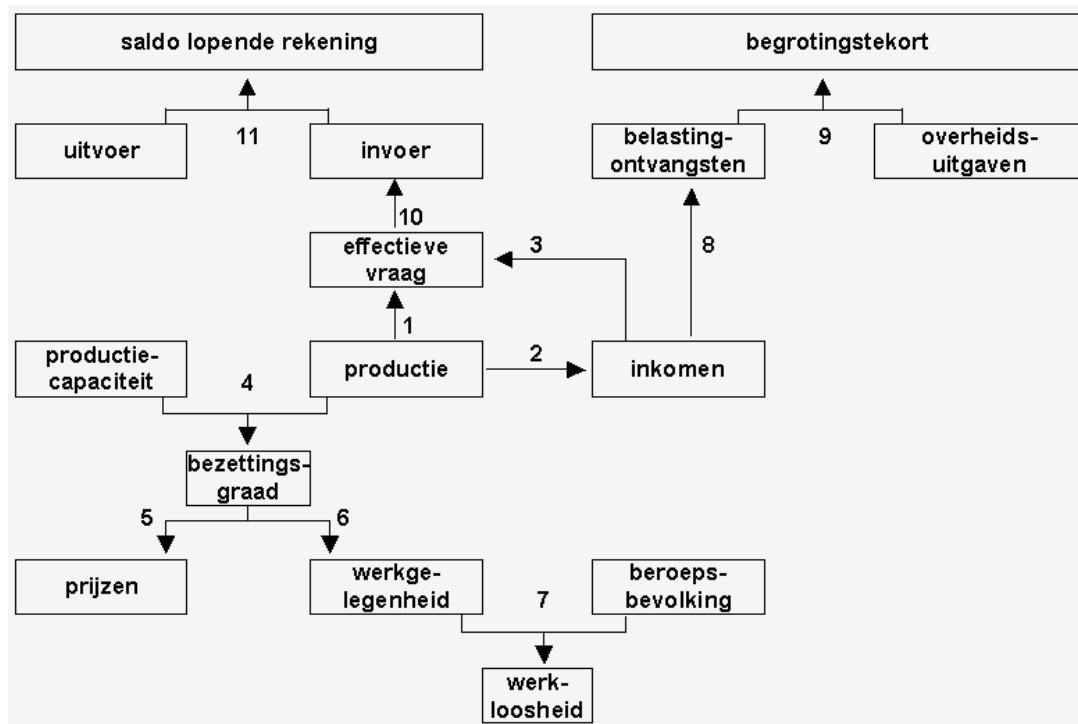
De relatie tussen bestedingen, werkgelegenheid, overheidsbegroting en betalingsbalans kan met een pijlenschema worden beschreven. Alle pijlen geven oorzakelijke verbanden weer.

De verbanden 7, 9 en 11 zijn negatief.

Verband 5 kan zowel positief als negatief zijn.

De overige verbanden zijn positief.

We nemen als uitgangspunt een productiestijging.

- 1 Als de effectieve vraag stijgt, moeten er meer producten gemaakt worden om aan de gestegen vraag te voldoen. De producenten zullen de productie uitbreiden.
- 2 Als de productie stijgt, zijn er meer productiefactoren nodig. Voor het beschikbaar stellen van productiefactoren wordt dus meer inkomen uitgekeerd.
- 3 De inkomensstijging zal tot extra bestedingen leiden. De effectieve vraag neemt toe: eerst vooral de consumptie, maar als met de bestaande kapitaalgoederen geen productie-uitbreiding meer mogelijk is ook de investeringen.
- 4 Als de productie meer stijgt dan de productiecapaciteit, worden de machines intensiever gebruikt. De bezettingsgraad zal stijgen.
- 5 Als machines intensiever gebruikt worden, zijn er meer arbeiders nodig om ze te bedienen. Als er een tekort aan arbeidskrachten ontstaat, gaan arbeiders hogere lonen eisen. De werkgevers proberen de hogere loonkosten door te berekenen in de prijzen van hun producten. Hiertegenover staat dat een stijgende bezettingsgraad het gevolg is van een uitbreiding van de productie. De totale constante kosten kunnen nu over meer producten worden verdeeld. Als deze kostendaling wordt doorberekend in de eindprijzen, zullen deze gaan dalen.
- 6 Als de bezettingsgraad toeneemt, worden de machines intensiever gebruikt en zijn er meer arbeiders nodig om de machines te bedienen. De werkgelegenheid zal stijgen.
- 7 Als de werkgelegenheid sterker stijgt dan de beroepsbevolking, zal de werkloosheid dalen.
- 8 Als het inkomen stijgt, moeten de mensen meer loon- en inkomstenbelasting betalen. Bovendien nemen de bestedingen toe, waardoor de belastingontvangsten ook stijgen (BTW).
- 9 Als de belastingontvangsten meer stijgen dan de overheidsuitgaven, zal het begrotingstekort dalen.
- 10 Als de effectieve vraag stijgt, worden er ook meer buitenlandse producten gekocht. De invoer zal dus stijgen.
- 11 Als de invoerwaarde sterker stijgt dan de uitvoerwaarde, zal het saldo op de lopende rekening verslechteren.